

2025-05-22
U2025/01318**Utbildningsdepartementet**Vetenskapsrådet
Box 1035
101 38 Stockholm

Uppdrag till Vetenskapsrådet att inrätta ett program för strategisk rekrytering

Regeringens beslut

Regeringen ger Vetenskapsrådet i uppdrag att inrätta ett program för strategisk rekrytering med särskild inriktning på den nationella meriteringsanställningen biträdande lektor. Medel ska kunna sökas i nationell konkurrens och ge möjlighet till finansiering på biträdande lektorsnivå under fem år och med möjlighet till förlängning, efter prövning, om ytterligare fem år på lektorsnivå. Finansiering ska ges till de framstående kandidater vars planerade forskningsverksamhet möter högt ställda krav på vetenskaplig kvalitet. Internationell erfarenhet och mobilitet ska premieras.

Vetenskapsrådet ska utveckla ett program för strategisk rekrytering med följande förutsättningar;

- nominerande lärosäte ska ha möjlighet att nominera både interna och externa kandidater där mobilitet prioriteras. Nominering av en intern kandidat ska åtföljas av nominering av åtminstone en extern kandidat, internationell eller nationell. Vid nominering ska lärosätena också beakta en jämn könsfördelning av kandidaterna,
- forskare från samtliga vetenskapliga discipliner ska kunna nomineras och beviljas bidrag,
- nominerande lärosäte ska kunna garantera att minst 50 procent av lönekostnaden täcks av lärosätet för de forskare som erhåller bidrag. Om lärosätet väljer att finansiera en högre andel av lönen ska

forskarens bidrag från Vetenskapsrådet användas till forskningsaktiviteter,

- nivån på bidraget från Vetenskapsrådet ska uppgå till minst 3 mkr per år och person och förutom lönekostnader också omfatta finansiering av forskningsomkostnader,
- i bedömning av forskarna ska tonvikt läggas på både högsta vetenskaplig kvalitet och forskarmobilitet/internationell erfarenhet,
- Vetenskapsrådet är ansvarig för sakkunnigprocessen, dvs. utvärderar och väljer ut de forskare som bäst möter kvalitetskraven. Lärosätet har ansvar för att anställa forskaren och med detta följer arbetsgivaransvar och ansvar för att ge långsiktiga förutsättningar för forskningen,
- utlysningar bör ske återkommande. Datum och intervall för utlysningar bör kommuniceras i god tid för att möjliggöra för lärosätena att identifiera och nominera kandidater,
- efter fem år erbjuds lärosätena att nominera sina utvalda forskare som har mottagit det aktuella bidraget som biträdande lektorer att konkurrera om ytterligare fem års finansiering på lektorsnivå. I bedömningen ska tonvikten läggas på forskarens vetenskapliga meritering och produktion av högsta kvalitet under den inledande femårsperioden,
- Vetenskapsrådet ska utveckla och använda sig av en beräkningsmodell för hur många kandidater respektive lärosäte maximalt får nominera per utlysning,

Vetenskapsrådet ska löpande informera Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) om hur arbetet med uppdraget fortskrider.

För uppdraget beräknas Vetenskapsrådet år 2026 använda 75 miljoner kronor som ska redovisas mot det under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning uppförda anslaget 3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation, anslagsposten 5 Forskning och forskningsinfrastruktur.

I enlighet med forsknings- och innovationspropositionen (prop. 2024/25:60) avser regeringen fördela 245 miljoner kronor 2028 till de lärosäten som varit framgångsrika inom programmet. Vetenskapsrådet ska senast 1 juni 2027 inkomma med underlag till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) om utfallet i programmet fram till denna tidpunkt. Vetenskapsrådet ska därefter senast den 15 januari 2028 inkomma med underlag om utfallet från ett fullt utbyggt program. Programmet ska utvärderas efter några år för att möjliggöra justeringar vid behov.

Skälen för regeringens beslut

Den nationella meriteringsanställningen biträdande lektor finns i högskoleförordningen (1993:100) sedan 2018. Syftet med anställningen är att få möjlighet att utveckla sin självständighet som forskare och meritera sig såväl vetenskapligt som pedagogiskt för att uppfylla kraven på behörighet för en tillsvidareanställning som lektor. Biträdande lektor kan därmed beskrivas som ingångsanställningen i den akademiska karriärvägen.

Biträdande lektor är en meriteringsanställning för en tid om minst fyra och högst sex år. Efter det har en biträdande lektor rätt att ansöka om och bli befordrad till en tillsvidareanställning som lektor om de särskilda kriterierna för befordran uppfylls.

I forsknings- och innovationspropositionen (prop. 2024/25:60) betonar regeringen att rekrytering av biträdande lektorer är en strategisk möjlighet att attrahera talanger med potential att bidra till forskningsexcellens. Det gäller särskilt vid de forskningstunga universiteten med många anställda. Universitetskanslersämbetets uppföljning visar att de som har varit biträdande lektorer är konkurrenskraftiga, med bl.a. en högre och snabbare övergång till en anställning som professor än andra meriteringsanställda (Uppföljning och utvärdering av mål för nyrekryterade professorer och biträdande lektorer, Universitetskanslersämbetet 2024:8).

Över tid har de biträdande lektorerna blivit fler, men ökar inte i samma takt och utsträckning som postdoktorerna. Regeringen gav därför 2021 universiteten i deras regleringsbrev lärosätesspecifika mål för andelen biträdande lektorer av den forskande och undervisande personalen. Universitetskanslersämbetets uppföljningar visar dock att lärosätena ännu inte har nått upp till dessa mål (Universitetskanslersämbetet 2024:8).

Regeringen vill därför stärka incitamenten till strategisk rekrytering, med särskild inriktning på den tidiga karriäranställningen biträdande lektor.

I forsknings- och innovationspropositionen lyfter regeringen även fram forskarmobilitet som en viktig kvalitetsfaktor. Internationell och nationell mobilitet kan t.ex. bidra till ökat utbyte av forskningsidéer, metoder och tekniker, ökad spridning av forskning och forskningsresultat, internationella nätverk, och stärkt kompetensförsörjning liksom stärkt konkurrenskraft. För individen kan mobilitet bidra till ökad forskningskvalitet, utveckling och meritering. För yngre forskare verksamma i Sverige gäller det att i hög utsträckning ta sig till de bästa forskningsmiljöerna runt om i världen. Samtidigt är det viktigt att kunna rekrytera forskare från andra länder till Sverige, forskare som bidrar med nya kunskaper och metoder.

I dag är många biträdande lektorer anställda vid samma lärosäte som de har disputerat vid (Forskningsbarometern 2023, Vetenskapsrådet 2023:26). Regeringen anser att det finns skäl att öka mobiliteten för denna grupp, i likhet med andra anställningar.

Ett verktyg för att öka forskarmobiliteten, och då främst mellan högskolan och andra sektorer, är att inrätta anställningar vid högskolan som kombineras med en anställning i en sektor utanför högskolan. För detta finns t.ex. möjlighet till s.k. förenade anställningar som enligt 3 kap. 8 § högskolelagen (1992:1434) och 4 kap. 2 § högskoleförordningen omfattar professorer och lektorer. I forsknings- och innovationspropositionen föreslår regeringen att högskolelagen ändras så att förenade anställningar möjliggörs för fler. Detta är särskilt angeläget för förbättrad professionsförankring i utbildningen och för kompetensförsörjning inom sektorer utanför högskolan. För forskare och lärare som är i den mest formativa delen av sin karriär skulle denna typ av mobilitet kunna vara ett viktigt led i meriteringen.

Sammantaget är förmågan att rekrytera de bästa forskarna en nyckel till att åstadkomma excellent forskning och en långsiktig förutsättning för lärosätenas verksamhet. Biträdande lektorsnivån är viktig för att attrahera de mest lovande talangerna till en karriär i högskolan.

Det är lärosätena som har arbetsgivaransvaret och ansvaret för rekrytering och karriärvägar. För att stärka incitamenten till strategisk rekrytering, med särskild inriktning på den tidiga karriäranställningen biträdande lektor,

genomför regeringen en satsning genom två sammankopplade initiativ. Den första delen avser detta uppdrag som innebär inrättandet av ett nytt program vid Vetenskapsrådet för att finansiera biträdande lektorat och lektorat efter 5 år. Den andra delen innebär att en ny indikator införs för lärosätenas forskningsanslag som premierar lärosäten som varit framgångsrika i karriärstödssatsningen via Vetenskapsrådet.

Satsningen syftar därmed både till att ge talangfulla forskare som är tidigt i karriären en attraktiv finansieringsmöjlighet, och till att stödja de lärosäten som arbetar aktivt med rekrytering av biträdande lektorer och deras karriärvägar för framtida excellens.

På regeringens vägnar

Johan Pehrson

Elin Swedenborg

Kopia till

Socialdepartementet/SAM

Finansdepartementet/BA, ESA

Klimat- och näringslivsdepartementet/CKS, NIM

Arbetsmarknadsdepartementet/ARM

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet/LB SMF